

ΤΡΙΑ ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΑΒΑΛΙΩΤΗ ΠΟΙΗΤΗ
ΑΝΔΡΙΚΟΥ ΒΕΤΤΑ

Ιωάννα Κ. Χιόνη

Στο αρχείο της οικογένειας Σπύρου Θεμελή διασώζεται ένα τετρασέλιδο ποίημα που έχει ως τίτλο: «*Ποίημα ολοκλήρου πληρώματος πνιγέντων' την 4ην Ιουλίου 1902*». Μνεία του ποιήματος αυτού γίνεται από τον κ. Ιωάννη Βαρδαβούλια σ' ανακοίνωση που έκανε στο Β' Συμπόσιο Θεσιακών Μελετών. Μαζί με τ' άλλα έγγραφα του αρχείου Θεμελή, που παρουσιάζονται από τον κ. Ι. Βαρδαβούλια, δημοσιεύονται και μερικοί στίχοι από το ποίημα αυτό με τη σημείωση για το δημιουργό του ότι δεν έχει ιδιαίτερες λογοτεχνικές ικανότητες ούτε διαθέτει ποιητική ευαισθησία «*παρά την αγωνιώδη του προσπάθεια να φανταστεί και να περιγράψει με στίχους τις σκηνές πάλης με τα κύματα των ναυαγών που προσπαθούσαν να σωθούν γαντζωμένοι πάνω σε μια σανίδα*»². Θεωρεί τον ποιητή Ανδρέα Δ. Βέττα, που έγραψε το ποίημά του αυτό στις 6 Ιουλίου 1902, ως μη θάσιο, γιατί υβρίζει όλους τους Θασίους με χυδαίο τρόπο.

Αναζήτησα το χειρόγραφο με το ποίημα από τον κ. Σπύρο Θεμελή, γιατί ο Ανδρικός Δ. Βέττας ήταν αγαπητός λαϊκός ποιητής της Καβάλας. Από την αγγελία του θανάτου του, που δημοσιεύτηκε στην τοπική εφημερίδα «Κήρυξ» της Καβάλας, μαθαίνουμε τα εξής: «*Μετά ψυχικού άλγους αγγέλλομεν εις τους συμπολίτας μας τον θάνατον του λαϊκού ποιητού της Καβάλας Ανδρικού Βέττα, επισυμβάντος χθες κατά τας μεσημβρινάς ώρας. Η εκφορά του νεκρού του λαϊκού ποιητού μας γενήσεται περί την 11.30 προμεσημβρινήν εκ της οικίας του, η δε νεκρώσιμος ακολουθία ψαλήσεται εις την εκκλησίαν του Αγίου Παύλου.*

Ο μακαρίτης Ανδρικός Βέττας εγεννήθη εν Πραβίω αφιχθείς παιδιόθεν ενταύθα. Ο Ανδρικός Βέττας υπήρξεν ο κατ' εξοχήν λαϊκός ποιητής, τιμώμενος και αγα-

1. Πρέπει να διορθωθεί σε «πνιγέντος».

2. Βλ. *Ιωάννη Βαρδαβούλια*, Το γενεαλογικό δένδρο και το αρχείο της (Θεολογίτικης) οικογένειας Θεμελή, περ. «Θασιακά», τ. 9(1994-1995), σ. 98-99.

πόμενος παρ' όλων των καπνεργατών και συμπολιτών. Υπήρξεν ο δυστυχής από παιδικής ηλικίας του καπνεργάτη, μη τυχών ούτε της θύραθεν λεγομένης παιδείας. Παρ' όλα ταύτα εξέπλητε διά των γνώσεών του όλους εκείνους, οίτινες τον ε γνώριζον. Τον αμόρφωτον Ανδρικών διά τας γνώσεις του θα εξήλεον πολλοί του Γυμνασίου σημερινοί απόφοιτοι. Ο μακαρίτης επί σειράν ετών εξέδιδε το σατυρικόν «Κύμα»³, ως και επί τουρκοκρατίας εξέδωκε συλλογήν ποιημάτων του... Ο μακαρίτης Ανδρικός πολλαπλώς ανεμείχθη εις την εθνικήν του τόπου μας κίνησιν και πολλάκις εις συγκεντρώσεις διά των ποιημάτων του επί τουρκοκρατίας εξήπτε το εθνικόν φρόνημα των συναδέλφων του καπνεργατών διά στίχων φλογερών, γεμάτων πατριωτισμόν... Ο Ανδρικός υπήρξε επίσης εις εκ των ιδρυτών του κατά το 1902 ιδρυθέντος καπνεργατικού σωματείου η «Εγκράτεια», το οποίο πολυσχιδώς συνεπικούρησε τον Μακεδονικό αγώνα...»⁴.

Η δημόσια αυτή αναγνώριση του Ανδρικού Δ. Βέττα ως λαϊκού ποιητή της Καβάλας και η πρόσφατη ανεύρεση ενός αντιτύπου από την παλιά ποιητική συλλογή του, που έχει εκδοθεί το 1899 και επανεκδόθηκε το 2002 από το Ιστορικό και Λογοτεχνικό Αρχείο Καβάλας⁵ μ' επιμέλεια του κ. Νικολάου Ρουδομέτωφ, με παρακίνησαν ν' ασχοληθώ με το ανέκδοτο αυτό ποίημά του, που αναφέρεται στο ναυάγιο του 1902. Η αναζήτηση του ποιήματος δεν έγινε βέβαια λόγω της ποιητικής του αξίας, αφού οι στιχουργικές αδυναμίες του διαπιστώνονται από την πρώτη ανάγνωση, αλλά λόγω των γεγονότων που περιγράφονται και διασώζονται στους στίχους του ποιήματος, γεγονότα που συνέβησαν και ξεχάστηκαν με την πάροδο του χρόνου.

Ολόκληρο το ποίημα αποτελείται από 93 στίχους. Είναι γραμμένο σε δύο φύλλα χαρτιού και οι στίχοι καλύπτουν και την εμπρόσθια και την οπίσθια επιφάνεια των δύο φύλλων. Από τα δύο φύλλα που είναι κομμένα στη μέση, μόνο ένας στίχος είναι δυσκολοδιάβαστος, μπρος και πίσω, στο σημείο της οριζόντιας κοπής του φύλλου. Από τον τίτλο του ποιήματος μαθαίνουμε ότι το ναυάγιο συνέβη στις 4 Ιουλίου 1902 και η σύνθεσή του από τον Ανδρικό Δ. Βέττα έγινε στις 6 Ιουλίου 1902, ημερομηνία που αναγράφεται στο τέλος του ποιήματος, δηλαδή δύο ημέρες μετά το ναυάγιο.

Η είδηση του πνιγμού 10 ανθρώπων από τους 12 επιβαίνοντες του πλοίου φυ-

3. Βλ. το «Κύμα». Ήταν έμμετρη σατυρική εβδομαδιαία εφημερίδα που κυκλοφόρησε στην Καβάλα από το 1909 έως το 1916. Η επανέκδοσή της αναγγέλθηκε στις 12-5-1928, αλλά δεν πραγματοποιήθηκε λόγω δυσκολιών και του θανάτου του εκδότη της Ανδρικού Βέττα (βλ. Προλεγόμενα Νικολάου Ρουδομέτωφ στην επανέκδοση της πρώτης ποιητικής συλλογής του Ανδρικού Δ. Βέττα, Σένα τα λέω πεθερά για να τ' ακούη η νύφη, 1899, στις εκδόσεις του Ιστορικού και Λογοτεχνικού Αρχείου Καβάλας, 2002.

4. Βλ. Προλεγόμενα Νικολάου Ρουδομέτωφ, ό.π., σ. 15-16.

5. Ανδρικού Δ. Βέττα, Σένα τα λέω πεθερά για να τ' ακούη η νύφη, ήτοι ποιητικά παίγνια, 1899, Ιστορικό και Λογοτεχνικό Αρχείο Καβάλας, Καβάλα 2002.

σικό ήταν να προκαλέσει κοινωνική αναστάτωση και ψυχική οδύνη στην ελληνορθόδοξη κοινότητα της Καβάλας. Ιδιαίτερα, όταν η μια από τις δύο οικογένειες που ξεκληρίστηκαν προερχόταν από την οικογένεια του μεγαλέμπορου της Καβάλας Νικολάου Γιάντσου. Γι' αυτό κι ο ποιητής όλο του το βάρος το ρίχνει στην οικογένεια αυτή. Για την άλλη οικογένεια του Σολωμού Χαμάλβαση λίγους στίχους αφιερώνει. Και σ' αυτούς ούτε ο αριθμός ούτε τα ονόματα των μελών της οικογένειας αυτής αναφέρονται. Περιορίζεται μόνο στις λέξεις «*παιδάκια του κι όλη η φαμελιά του*». Έτσι δε γνωρίζουμε πόση ήταν η φαμελιά του που χάθηκε. Το ίδιο δεν αναφέρει και πόσοι από το πλήρωμα χάθηκαν. Το μόνο που αναφέρει είναι τα δυο μέλη του πληρώματος που γλίτωσαν. Και αυτά είναι ο καπετάνιος κι ένας Πλωμαρίτης. Ποιος, όμως, ήταν ο καπετάνιος και ποιος ο Πλωμαρίτης δεν αναφέρονται. Από τα στοιχεία που παραθέτει ο ποιητής προκύπτει ότι πρόκειται για Θάσιους ναυτικούς, τους οποίους και θεωρεί υπεύθυνους του ναυαγίου. Ιδιαίτερα αποδίδει ευθύνες και καταφέρεται κατά του Θάσιου καπετάνιου, που δε φρόντισε να σιάξει τ' άρμενα του πλοίου, αλλά το έριξε στην ξάπλα «*σαν το γάιδαρο στη ρίζα του πλατάνου*». Οι κατηγορίες του γενικεύονται και εκτοξεύονται εναντίον όλων των Θασίων ναυτικών, που τα σαπιοκάραβά τους γίνονται τροφή των σκουλικιών. Τόση μάλιστα είναι η οργή του, που ξεσπά, τελικά, και εναντίον όλων των Θασίων με βαρείς χαρακτηρισμούς:

*Κοπροθασίτες άγριοι, γεννήματα βαρβάρων,
ανθρώπου έχουνε μορφή, μα αίσθημα γαϊδάρων.*

Το ερώτημα που τίθεται σήμερα είναι πώς βρέθηκε το ποίημα του Ανδρικού Βέττα στο αρχείο της οικογένειας Θεμελή; Συνδεόταν ο Σπύρος Θεμελής, παππούς του σημερινού Σπύρου Θεμελή, με τον Ανδρέα Βέττα ή φρόντισε να προμηθευτεί το ποίημα, γιατί αναφερόταν σε δικό του ή γνωστό του πλοίο; Μήπως πρόκειται για το παλιό πλοίο που κατείχαν οι Γεώργιος Παναγιώτης, Σωτήριος Γεωργίου και Μιχάλης Θεμελής και που στις 24 Ιανουαρίου 1882 ο Γεώργιος Παναγιώτης επώλησε το 1/6 από το 1/3 στους Γεώργιο Χατζηρωσταντή και Νικόλαο Ματθαίου;⁶ Μια μελλοντική έρευνα ίσως αποδείξει σε ποιον ανήκε το πλοίο. Το όνομα του ναυτικού που σώθηκε αποτελεί βέβαια κάποια ένδειξη. Το επίθετο μάλιστα Πλωμαρίτης υπήρχε και στο Θεολόγο και στην Καλλιράχη. Πλωμαρίτες, γενικά, ονομάζονταν αυτοί που κατάγονταν από το Πλωμάρι της Μυτιλήνης. Έτσι άλλων τα επίθετα καθιερώθηκαν από τον τόπο καταγωγής τους, άλλων παρέμειναν με τα πραγματικά επίθετά τους. Σήμερα μόνο στην Καλλιράχη υπάρχει το επίθετο Πλωμαρίτης, ενώ

6. Βλ. *Κωνσταντίνου Χιόνη*, Η ναυτιλία των Θασίων κατά τους τελευταίους χρόνους της τουρκοκρατίας, περ. «Σκιαπή Ύλη», Β' περίοδος 1982, σ. 98.

στον Ποτό ένας άλλος Πλωμαρίτης διατήρησε το επίθετό του Χαλδέζος.

Κι ερχόμαστε τώρα στο ιστορικό του ναυαγίου. Θασίτικο πλοίο φορτώνει σακιά ζάχαρη για να τα μεταφέρει στη Θάσο. Το φορτίο πρέπει να ήταν κάποιου εμπόρου Γιάννη, που το συνόδευε ο ίδιος. Άλλες πληροφορίες δε δίνονται για τον έμπορο αυτό. Επειδή δεν υπήρχε καθημερινά τακτική συγκοινωνία ανάμεσα στην Καβάλα και στη Θάσο, ο καπετάνιος του πλοίου συνήνεσε να μεταφέρει και δύο γνωστούς εμπόρους της Καβάλας με τα μέλη των οικογενειών των, που ήθελαν να μεταβούν στη Θάσο. Ο Γιάγκος Γιάντσος μαζί με τη γυναίκα του την Άννα πήρε μαζί του και τη μικρή γυναικαδέλφη του Ελισάβετ. Το ίδιο και ο Σολωμός Χαμάλβασης μετέφερε για εργασία του στη Θάσο και την οικογένειά του, πιθανόν για ολιγοήμερες διακοπές. Η νοτιά, όμως, που τους πλάκωσε κατακαλόκαιρα, έκοψε το νήμα της ζωής τους. Το πλοίο δεν μπόρεσε ν' αντέξει στη φουρτούνα και το θασίτικο πλεούμενο ναυάγησε. Μετά το ναυάγιο αναζητούνται οι υπεύθυνοι, που κατά τον ποιητή είναι ο καπετάνιος και τα σαπιοκάραβα των Θασίων.

Ο ποιητής, βέβαια, μπορεί να εξαπολύει τους μύδρους του εναντίον των Θασίων, εξυμνεί, όμως, στο τέλος του ποιήματός του εκείνους που με κίνδυνο της ζωής τους έτρεξαν με τη βάρκα τους για να βγάλουν μισοπνιγμένους τον καπετάνιο και τον Πλωμαρίτη, οι μόνοι, άλλωστε, που είχαν απομείνει από τους επιβαίνοντες του πλοίου. Είχαν ήδη πνιγεί η Άννα και η Ελισάβετ μαζί με την οικογένεια του Σολωμού Χαμάλβαση και απέμειναν σε μια σανίδα ο Γιάγκος, ο Γιάννης⁷, ο Πλωμαρίτης και ο καπετάνιος. Δεν μπόρεσαν, όμως, ν' αντέξουν ο Γιάγκος και ο Γιάννης και τελικά πνίγηκαν. Μόνο δύο από τα μέλη του πληρώματος σώθηκαν.

Γίνεται αντιληπτό πλέον για ποιο λόγο ο ποιητής έριξε όλο του το βάρος στην οικογένεια Γιάντσου. Πρόκειται για μια σημαντική οικογένεια που έπαιξε πρωτεύοντα ρόλο στα κοινοτικά πράγματα της Καβάλας. Ο Νικόλαος Γιάντσος, θείος του Γιάνγκου, πολλές φορές συνέτρεξε την κοινότητα με το κύρος του και την επιρροή που ασκούσε στους Τούρκους. Αγόρασε οικόπεδα γύρω από το ναό του Αγίου Αθανασίου για χάρη της κοινότητας, ώστε να μην εγκατασταθούν γύρω από την περιοχή Τούρκοι έποικοι⁸. Με παρέμβασή του στον καϊμακάμη Καβάλας Εμίν απέτρεψε το 1897 ταραχές που θ' ακολουθούσαν, με κίνδυνο ν' αρχίσει ο σφαγιασμός του χριστιανικού πληθυσμού της πόλης⁹. Το 1898 συμμετέχει στην Επιτροπή για εξέλεξη των οφειλών της κοινότητας στην οικογένεια Μ. Σπόντη¹⁰. Το 1902 εκλέχτη-

7. Από τους στίχους 38-43 προκύπτει ότι ο Γιάννης ήταν αυτός που ναύλωσε το πλοίο και μετέφερε τη ζάχαρη στη Θάσο.

8. Βλ. *Νικολάου Ρουδομέτωφ*, Η ελληνορθόδοξη κοινότητα Καβάλας από έναν κώδικα των ετών 1895-1908, Καβάλα 1998, σ. 23 Προλεγομένων.

9. Βλ. *Νικολάου Ρουδομέτωφ*, ό.π., σ. 23-24 Προλεγομένων.

10. Βλ. στο από 11-10-1898 πρακτικό κοινότητας, που δημοσιεύεται από το *Νικ. Ρουδομέτωφ*, ό.π., σ. 39.

κε στην τριμελή επιτροπή για τον έλεγχο της διαχείρισης του Νοσοκομείου της Καβάλας¹¹. Διορίζεται σ' επιτροπές¹², συνοδεύει μητροπολίτες σ' επίσημες επισκέψεις¹³, εκλέγεται δημογέροντας¹⁴, ταμίας¹⁵ και έφορος του Νοσοκομείου¹⁶. Πρέπει να πέθανε προ της 21ης Ιουνίου 1907, όπως προκύπτει από σχετικό πρακτικό που τον αναφέρει ως μακαρίτη¹⁷.

Δικαιολογημένα, λοιπόν, η είδηση του πνιγμού του Γιάγκου Γιάντσου, ανιψιού του προεστού της Καβάλας Νικολάου Γιάντσου, προκάλεσε την έντονη συναισθηματική αναστάτωση της ελληνορθόδοξης κοινότητας. Τα συναισθήματα αυτά εκφράζοντας και ο λαϊκός ποιητής της Καβάλας Ανδρικός Βέττας φθάνει σε τέτοιο σημείο ακρότητας ώστε να χαρακτηρίσει όλους τους Θάσιους «γεννήματα βαρβάρων», που έχουν αισθήματα γαϊδάρων, αν και η μορφή τους είναι ανθρώπινη. Ο υπερβολικός, όμως, αυτός παροξυσμός δε δικαιολογείται για ένα ναυάγιο που οφειλόταν σε φυσικό καιρικό φαινόμενο. Γι' αυτό και οι Θάσιοι αργότερα, το 1908-1909, πέταξαν τον ποιητή στη θάλασσα, καθώς ήταν μεθυσμένος μ' άλλους στην Καλλιράχη¹⁸.

Αναμφίβολα το ποίημα δεν είναι από τα καλύτερα δείγματα της ποίησης του Ανδρικού Βέττα, αφού διαπιστώνονται και πολλές στιχουργικές αδυναμίες και πληθώρα συντακτικών και ορθογραφικών λαθών. Δεν υπάρχει ακόμα νοηματική συνοχή σε αρκετούς στίχους του ποιήματος. Γενικά υπάρχει το θέμα, η έμπνευση και το αυθόρμητο, που δε μετουσιώνεται, όμως, σε ποίηση, γιατί ο στιχουργός του δεν έτυχε της ανάλογης μόρφωσης και παρέμεινε ένας απλός ποιητάρας ή στιχοπλόκος.

Το ίδιο το ποίημα δεν παρουσιάζει βέβαια κανένα ποιητικό ενδιαφέρον, αλλά το δημοσιεύουμε μόνο και μόνο για τα γεγονότα που αναφέρονται σ' αυτό και που δεν είναι γνωστά από καμιά άλλη πηγή. Έτσι μαθαίνουμε για το ναυάγιο που συνέβη στις 4 Ιουλίου 1902 και τον πνιγμό των δύο οικογενειών, του Γιάντσου και του Χαμάλβαση. Μαθαίνουμε, γενικά, αρκετές λεπτομέρειες απ' το ποίημα αυτό για το ναυάγιο του 1902, που θα βοηθήσουν μελλοντικά το έργο του ερευνητή.

Στα ποιήματα του Ανδρικού Βέττα, που δεν έχουν δημοσιευθεί έως σήμερα, συγκαταλέγονται και δυο άλλα ποιήματα που υπαγόρευσε ο ιατρός Ανδρέας Βέττας, εγγονός του Ανδρικού Βέττα, στον κ. Νικόλαο Ρουδομέτωφ, τον οποίο και ευχαρι-

11. Βλ. *Νικολάου Ρουδομέτωφ*, ό.π., σ.114.

12. Βλ. *Νικολάου Ρουδομέτωφ*, ό.π., σ. 138.

13. Βλ. *Νικολάου Ρουδομέτωφ*, ό.π., σ.157.

14. Βλ. *Νικολάου Ρουδομέτωφ*, ό.π., σ. 169.

15. Βλ. *Νικολάου Ρουδομέτωφ*, ό.π., σ. 184.

16. Βλ. *Νικολάου Ρουδομέτωφ*, ό.π., σ. 186.

17. Βλ. *Νικολάου Ρουδομέτωφ*, ό.π., σ. 211.

18. Μαρτυρία του κ. Κωνσταντίνου Μακαρίου που την άκουσε από τον πατέρα του Μιχάλη Μακαρίου και το θείο του Θεόδωρο Οικονόμου.

στά, γιατί τα έθεσε στη διάθεσή μου για τη σχετική δημοσίευσή τους. Το ένα έχει ως τίτλο «τα τσίτσια» και το άλλο δεν έχει τίτλο. Είναι σατυρικά ποιήματα, πιο επεξεργασμένα από το προηγούμενο, και παρουσιάζουν κάποιο ποιητικό ενδιαφέρον.

Ο ιατρός Ανδρέας Βέττας, που ζει στη Θεσσαλονίκη, ήταν εγγονός του Ανδρικού Βέττα από υιοθετημένο πατέρα, αλλά υπεραγαπούσε τον παππού του, γι' αυτό κι αποστήθισε τα δύο αυτά ποιήματά του, τα οποία υπαγόρευσε στον κ. Νικ. Ρουδομέτωφ. Η υιοθεσία του πατέρα του έγινε, καίτοι ο Αντρίκος Βέττας είχε αποκτήσει δύο κόρες από νόμιμο γάμο.

Παραθέτουμε τα τρία ποιήματα του Αντρίκου Βέττα και τα δημοσιεύουμε με την ορθογράφησή τους αφήνοντας μόνο τα συντακτικά και τα φωνητικά τους στοιχεία ως έχουν.

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

1.

Ποίημα ολοκλήρου πληρώματος πνιγέντων την 4ην Ιουλίου 1902

- 1 Μέσ' τάγρια μεσάνυχτα στου σκότους τη φοβέρα,
όταν κοιμούνται τα πουλιά που σχίζουν τον αέρα,
ένα καϊκι αρμένιζε με τα πανιά γιομάτα,
μα φοβερόν δυστύχημα τ' απήνησε στη στράτα.
- 5 Είχεν επιβάτας δώδεκα με δυο οικογενείας
με τα πιδιά στην αγκαλιά επί τινος γωνίας.
Έξαφνα βλέπουν οι πτωχοί πλημμύρισε το σκάφος
και με λαχτάρα γνώρισαν πως θα τους γίνει τάφος.
Άγιε μ' Νικόλα, φώναξαν, κι αυθέντα της θαλάσσης
- 10 άπλωσε το χεράκι σου μήπως και μας προφθάσεις.
Τρέχουν δεξιά κι αριστερά κι από παντού κατάρα,
φοβέρα, σκότος τρομερό και φρίκη και λαχτάρα.
Ηχολογούσαν τα βουνά, ραϊζονταν οι βράχοι
στην αγωνία της ψυχής και απ' την φρικώδη μάχη
- 15 πάλη θανάτου και ζωής στου σκότους τη φοβέρα
κι απελπισμένοι των φωναι ξέσκιζαν τον αέρα
λαχταρισμένοι πέταξαν μέσ' το γιαλό σανίδι,
τυλίχτηκαν μ' απελπισιά καθένας σαν το φίδι.
Πρώτα του Γιάντσου ο ανεψιός και η Άννα η γυναίκα του
- 20 και η Ελισάβετ το μικρό η γυναικάδελφή του

- για φαντασθήτε τι κακό, τι ομιωγή, τι θρήνος,
σαν τι λαχτάρα τράβηξαν κι η φαμελιά κι εκείνος.
Γιάγκο, φωνάζει μια φωνή, δε με μιλάς, πού είσαι;
κοπήκαν τα χεράκια μου, Γιάγκο, δεν με λυπείσαι;
- 25 Αχ! Άννα μου, πού βρίσκεσαι, σκοτάδι, τρικυμία,
αυτό το παλιοσάνιδο μας μένει σωτηρία.
Κι η Ελισάβετ η μικρή σπαρτάριζε κι εθρήνει
και ράντιζαν την θάλασσαν τα δάκρυα που χύνει.
- 30 Αχ! πνίγομαι, μαμάκι μου, Θεέ μου, Παναγιά μου,
κοπήκαν τα χεράκια μου, αχ πούσαι, μαμά μου.
Κι ο Σολωμός Χαμάλβασης κι αυτός ο κακομοίρης
κατέβη από την Ανατολή προχθές που¹⁹ μια δουλειά του
και πήρε τα παιδάκια του κι όλη τη φαμιλιά του.
- 35 Σαν τι λαχτάρα ο πτωχός να βλέπει τα παιδιά του
αγκαλιαστά να πνίγονται κι αυτός τα δάκρυά του
να τρέχουνε, να μην μπορεί βοήθεια να τα δώσει·
πατέρα κράζαν τα πτωχά, μα ποιος να τα γλιτώσει.
Κι ο Γιάννης ένας έμπορος απ' τα χωργιά...²⁰
που δεν τον σκιάξαν οι νυχτιές τα κύματα καθόλου.
- 40 Είχε τζιουβάλια ζάχαρη στη Θάσο να τα πάγει
και η τύχη του τον έγγραφε το[ν] κύμα να τον φάγει·
κι απάνω στον αλαλαγμό με μάτχια βουρκωμένα,
εξάδελφε, εφώναξε βοήθεια σε μένα.
- 45 Σκεφθήτε, αδέλφια χριστιανοί, τι δάκρυα απελπισμένα,
σαν τι λαχτάρα και καημό να είχαν τα καημένα.
Δώδεκα ώρες πάλεβαν με τ' αφρισμένο κύμα,
μεσ' το σκότος το βαθύ με της ζωής το μνήμα.
Ψιλή φωνή ακούστηκε κοντά το μεσονύκτι,
τ' Αλισαβό σπαρτάριζε σαν ψάρι μεσ' το δίκτυ.
- 50 Μαμάκι μου, σ' αφήνω γεια, θα πάω στα ουράνια,
είμαι μικρό και δεν βαστώ σε τέτοια μια τυράννια.
Κουράγιο, Λισαβέτο μου, ο Γιάγκος τη φωνάζει
κι η Άννα κλαίει, σπαρταρά και βαροναστενάζει.
- 55 Κουράγιο κάνε, Γιάγκο μου, στη μάνα (μας) να φθάσεις
και πες της του χρόνου μια φορά να βγαίνει στ' ακρογιάλι,
μαύρα να βάλει στο κορμί, μαύρα (και) στο κεφάλι,

19. Του που πρέπει να διορθωθεί σε για.

20. Ο στίχος είναι δυσκολοδιάβαστος στο κόψιμο. Ιδιαίτερα η τελευταία λέξη δε διαβάζεται.

- ψάργια ποτέ να μην γευθεί, μόνον να τα ξετάζει,
 πούναι αι θυγατέρες της και να βαροναστενάζει.
 Εκείνα είδαν το(ν) καημόν, λαχτάρα κι αγωνία
 60 κι αν τα ορκίσει θα της πουν αυτήν την τυραννία.
 Αυτά είπαν και λυθήκανε τα τρυφερά της χέρια
 κι έκλαυσαν τα μάτχια της σαν τουρανού τ' αστέρια.
 Κι Αλισαβέτα πιο εκεί παρέλυσε κι εκείνη,
 που 'χε ακτίνες στα μαλλιά και πρόσωπο σελήνη,
 65 παρέδωκε το πνεύμα της με τη μαμά στο στόμα.
 Κατάρα νάχουν τα βουνά και η θάλασσα κατάρα,
 για της Θάσου προϊόν είναι η κουταμάρα.
 Κι αντί να σιάξει τ' άρμενα η χειρ του καπετάνιου
 ξαπλώνει σαν το γαΐδαρο στη ρίζα του πλατάνου.
 70 Μόνο που τα κοινολογεί η γλώσσα η ιδική μου,
 σαν φύλλο φθινοπωρινό κλονίζεται η ψυχή μου.
 Κοπροθασίτες άγριοι, γεννήματα βαρβάρων,
 ανθρώπου έχουνε μορφή, μα αίσθημα γαϊδάρων.
 Προπάντων οι θαλασσινοί που έχουν τα καΐκια
 75 και τα πετούν στη θάλασσα τροφή για τα σκουλίκια.
 Σαν γλυκοχάραξε η αυγή κόψανε την ελπίδα,
 μείνα(ν) τ' όλον τέσσαρες απάνω (σ)την σανίδα.
 Απελπισμένοι βλέπουνε το μέρος και ολολύζουν,
 καταμεσιού στου πέλαγος ακόμη τριγυρίζουν.
 80 Γιάγκος και Γιάννης κόπηκαν κι άφησαν τη σανίδα,
 γιατί δεν βλέπουνε πουθενά σωτήριοι ελπίδα.
 Και αφού προσευχηθήκανε, εκόπηκεν το νήμα
 και τρεις φορές τους βούλιαξεν τ' άσπλαχνο το κύμα.
 Ο καπετάνιος έμεινε με ένα Πλουμαρίτη,
 85 αλλά κι αυτός ο Ποσειδών και η θεά Αμφιτρίτη
 τους έδειραν με κύματα και με πληγάς μυριάς
 και πίπτοντας τους πρόκανε άγγελος σωτηρίας
 και τους άρπαξαν απ' τα μαλλιά στη βάρκα τους επήραν,
 μεσοπνιγμένους τους πτωχούς εδώ τους μεταφέρουν.
 90 Γεια σας, αδέρφια χριστιανοί, με την παλικαριά σας
 που λεοντάργια και θηριά τρέφεται στην καρδιά σας,
 αν είχε κι άλλους σαν και σας να τρέξουν, να τολμήσουν,
 93 τι όνομα αθάνατο ήθελαν ν' αποκτήσουν.

Ανδρικός Δ. Βέττας

6 Ιουλίου 1902

2.

Τα τσίσια

Μια φορά κι έναν καιρό
ενός πασά αγόρι
αγάπησε μια ευγενή
και μια φτωχούλα κόρη.

Κι οι δύο ήταν όμορφες,
κι οι δύο μαυρομάτες,
ξεχωριστές στην καλλονή
και λεβεντιά γεμάτες.

Και επειδή ο νόμος του
του δίδει εν τω βίω
κι αυτός κατά τον νόμο του
τις παίρνει και τις δύο.

Του μπήκε περιέργεια
του νέου στο κεφάλι
για να τις κάνει διαφορά
τη μια από την άλλη.

Κι αμέσως στου περιβολιού
διέταξε τη μέση
να στρώσουν το κρεβάτι του
να δει ποια θα τ' αρέσει.

Αριστερά βάζει τη μια,
στα δεξιά την άλλη,
κι αυτός στη μέση ξάπλωσε
με μια χαρά μεγάλη.

Και στα γλυκοχαράματα
ο νιος είχε ξυπνήσει,
περίμενε με προσοχή
κάτι να τις ρωτήσει.

Σε λίγη ώρα ξύπνησε
η ευγενής η μία,
την ερωτά πώς ένωσες
και ξύπνησες, κυρία;

Αυτή η αύρα η γλυκιά
και των πουλιών το γλέντι
και των ανθών οι ευωδιές
με ξύπνησαν, αφέντη.

Σε λίγη ώρα ξύπνησε
και η έτερη με βία,
την ερωτά πώς ένωσες
και ξύπνησες, κυρία;

Να σου το πω, αφέντη μου,
ορθά, κοφτά και ίσια,
ξύπνησα, γιατί σφίχτηκα,
να πάω να κάνω τσίτσινα.

3.

(δίχως τίτλο)

Μια κυρά με το καπέλο,
μια κουτσού και μια τεμπέλω,
εις το σπίτι της μια μέρα
φώναξε μια συμπεθέρα (προξενήτρα).

Αχ! κυρούλα μου, τις λέει,
κι έκανε πως τάχα κλαίει,
θέλω άντρα, δεν μπορώ,
να μου βρεις κανά γαμπρό.

Έχων τόσο ποσό χρήμα,
να το φάω είναι κρίμα·
άμα όμως είχα άντρα,
θα 'μουν σαν αρνί στη μάντρα.

Να 'ναι όμορφος, ωραίος,
νέος καλοκαμωμένος,
να 'χει όμως και παρά
και ογρήγορη χαρά.

Δυο φορές την εβδομάδα
θα μου πλένει για ν' αλλάζω,
τέσσερα να 'χει τ' αφτιά του,
γιατί μια φορά προστάζω.

Τέτοιον άντρα που ζητάς
προξενήτρα μη ρωτάς,
μόνη βγες στην αγορά
να τον βρεις τον μασκαρά.